

Vammaispalvelujen määrärahasidonnaisten
palvelujen soveltamisohje 1.11.2025 alkaen

Hyväksytty Perhe- ja vammaispalveluiden
lautakunta 27.10.2025 § 103

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. TALOUDELLINEN TUKI.....	4
2.1 Myöntämisen perusteet.....	4
2.2 Autoavustus	4
2.3 Autoilun apuvälineet ja autoon tehtävät muutostyöt	6
2.4 Välineet ja tekniset ratkaisut	6
3. MUUT PALVELUT JA TUKITOIMET	7
3.1 Ylimääräiset vaatekustannukset	7
3.2 Erityisravintokustannukset	8

1. JOHDANTO

Vammaispalvelulain (675/2023) mukaisen määrärahasidonnaisten palveluiden myöntämisen perusteet on laadittu tukemaan viranhaltijoiden päätöksentekoa, ohjaamaan määrärahakohdennusta ja turvaamaan asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu Pohjois-Savon hyvinvointialueella. Soveltamisohjeiden tarkoitus on antaa yhdenmukainen, yksittäisestä viranhaltijasta riippumaton pohja päätöksenteolle. Sosiaalityöhön kuuluu kuitenkin aina yksilöllinen harkinta voimassa olevan lainsäädännön puitteissa, jota soveltamisohjeet eivät poista. Asiakkaan palveluista ja palvelujen järjestämistavasta päätettäessä lähtökohtana on asiakkaan yksilöllinen palvelutarve. Tämän lisäksi huomioidaan asiakkaiden yhdenvertaisuus.

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ovat erityispalveluja, joiden tarkoitus on täydentää ensisijaisen lainsäädännön mukaisia yleisiä sosiaalipalveluita. Tarkoituksena on, että myös vammaiset henkilöt saavat palvelut osana yleistä palvelujärjestelmää yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaispalvelulain mukaiset erityispalvelut turvaavat vammaisen henkilön tarvitseman avun ja tuen tilanteissa, joissa yleiset palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä. Asiakkaan edun arvioinnissa ei oteta huomioon palvelusta määrättävää maksua. Lisäksi edellytyksenä on, että vammaispalveluista myönnettävät erityispalvelut ovat henkilölle välttämättömiä itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada 1.1.2025 alkaen tässä soveltamisohjeessa käsiteltäviä määrärahasidonnaisia palveluja (VPL 32 §, 34 §, 7 §), mikäli hän täyttää vammaispalvelulain soveltamisalan edellytykset (VPL 2§) sekä palvelukohtaiset palvelun saamisen kriteerit.

Vammaispalveluista myönnettäviä harkinnanvaraisia ja määrärahasidonnaisia palveluja ovat:

- Taloudellinen tuki (VPL 32 §)
 - autoon liittyvät apuvälineet ja autoavustus, puolet teknisten ratkaisujen ja muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen välineiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista
- Muut palvelut ja tukitoimet (VPL 34 §)
 - ylimääräiset vaate- ja erityisravintokustannukset
 - muut lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarvittavat palvelut ja taloudelliset tukitoimet
- Valmennus (VPL 7 §)
 - osana vammaisen henkilön omaa valmennusta vammaisen henkilön perheelle ja muille hänelle läheisille henkilöille muuta valmennusta

Tämän soveltamisohjeen palveluihin ja tukitoimiin hyvinvointialueella ei ole erityistä järjestämisvelvollisuutta, vaan niitä myönnetään varattujen määrärahojen puitteissa. Määrärahasidonnaisia palveluja myönnettäessä on kuitenkin huomioitava hakijoiden yhdenvertainen kohtelu ja palveluiden myöntäminen tulee perustua aina yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin.

Tilanteessa, jossa hyvinvointialueen vammaispalvelujen talousarviossa määrärahasidonnaisiin palveluihin varatut määrärahat eivät riitä vastaamaan hyvinvointialueella esiintyvään tarpeeseen, voi hyvinvointialue priorisoida eli suunnata määrärahoja asettamalla palvelun hakijat etusijajärjestykseen. Priorisointia voi tehdä ainoastaan arvioimalla, mitkä vammaispalvelulain tarkoittamat palvelut ja tukitoimet hyvinvointialueella edesauttavat parhaiten henkilön selviytymistä päivittäisistä toimista.

2. TALOUDELLINEN TUKI

2.1 Myöntämisen perusteet

Hyvinvointialue järjestää vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet palveluihin varattujen määrärahojen mukaan.

Pohjois-Savon hyvinvointialue kohdentaa tukitoimet kaikkein heikoimmassa asemassa oleville asiakkaille (esimerkiksi vaikeimmin vammaisille henkilöille). Määrärahoja kohdennetaan ensisijaisesti välttämättömistä päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen. Tavoitteena on tukea vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista ja selviytymistä päivittäisistä toimista kotona, työelämässä tai opinnoissa ja vähentää huomattavasti muiden palveluiden tarvetta. Taloudellista tukea arvioitaessa huomioidaan asiakkaan palvelukokonaisuus. Tukea ei myönnetä välineisiin tai teknisiin ratkaisuihin, jotka ovat tavanomaisia ja useimmissa kotitalouksissa käytössä olevia, tai jotka ainoastaan helpottavat vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista.

2.2 Autoavustus

Autoavustusta voidaan myöntää harkinnanvaraisesti ensisijaisesti nuorelle ja työikäiselle vammaiselle henkilölle työn ja opiskelun mahdollistamiseksi. Autoavustuksen myöntämisen edellytyksenä on hakijan jatkuva, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve (esim. työ- ja opiskelumatkat), säännöllistä omatoimista liikkumista helpottavien apuvälineiden käyttö ja muut vammaan tai sairauteen liittyvät perustelut oman auton tarpeesta. Jos kyseessä on uuden auton hankinta tai ensimmäistä kertaa Suomeen rekisteröitävän auton hankinta edellytetään, että hakija on saanut myönteisen päätöksen autoveronpalautuksesta

Autoavustusta voidaan myöntää vaikeavammaisen henkilön jokapäiväiseen liikkumiseen. Mikäli jokapäiväinen välttämätön liikkuminen voidaan turvata kuljetuspalvelun avulla, katsotaan se ensisijaiseksi palveluksi. Vastaavasti autoavustuksen myöntäminen otetaan

huomioon kuljetuspalvelun määrää arvioitaessa. Autoavustuksen tulee vähentää huomattavasti muiden palveluiden tarvetta.

Vammaisen henkilön tulee pystyä näyttämään hakemuksessaan edellytykset ja perusteet auton hankintaan tai vaihtoon. Riittävä peruste ei ole esimerkiksi se, että auton vaihtoa esim. 3–5 vuoden välein on pidettävä taloudellisen käytön kannalta järkevänä ja perusteltuna. Ensisijaisesti autoavustuksessa priorisoidaan ensimmäistä kertaa tukea hakevia, mutta palvelutarpeen arviointi tehdään aina yksilöllisesti.

Auton vaihtoa voidaan pitää perusteltuna, mikäli hakijan vammasta tai sairaudesta johtuva tarve on oleellisesti muuttunut tai auto on esimerkiksi käyttökelvoton. Auton käyttökelvottomuus on perusteltava ja hakemukseen tulee liittää kuntotarkastuslausunto. Kuntotarkastuksia tekevät katsastusasemat.

Autoavustusta voidaan myöntää myös silloin, kun perheessä on vammaisen lapsi, joka ei vammansa tai apuvälinetarpeensa vuoksi pysty matkustamaan julkisissa joukkoliikennevälineissä perheen mukana ja jonka säännöllistä kuljetustarvetta ei pystytä muutoin turvaamaan. Päätöstä tehtäessä selvitetään hakijan perheolosuhteet ja auton käyttötarpeet lapsen kuljetuksiin. Autoavustuksen tarpeen tulee olla lapsen vammasta johtuva eikä esimerkiksi perheen asuinpaikasta tai perhekoosta johtuva. Ensisijaisesti korvataan lapsen vammasta tai sairaudesta johtuvasta syystä välttämättömät ja tarpeelliset lisälaitteet. Vain erityisistä syistä avustetaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen perhettä auton hankinnassa. Avustus voidaan myöntää kerrallaan vain yhteen autoon.

Korvausta auton hankintakustannuksista voidaan myöntää yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Päätöksenteossa otetaan huomioon hakijan mahdolliset aikaisemmat autoavustuspäätökset sekä mahdollisuus saada avustusta tai korvausta ensisijaisen lainsäädännön kautta esim. vakuutusyhtiöltä. Vahinkotapauksissa on huomattava hyvinvointialueen oikeus periä vakuutuslaitoksen myöntämä korvaus itselleen.

Korvausta auton hankintaan voidaan myöntää enintään puolet kohtuuhintaisen vakiomallisen auton hinnasta. Kustannusten kohtuullisuutta laskettaessa otetaan huomioon kohtuuhintaisen tarkoitukseen sopivan auton hankintahinta. Vammaisen henkilön on myös mahdollista hakea korvausta käytettyyn autoon, jos auto on hyväkuntoinen (kuntotarkastettu) ja siihen voi asentaa ajon kannalta henkilön tarvitsemat lisälaitteet.

Uuden tai käytetyn auton kohtuuhinta määritellään aina asiakaskohtaisesti, ottaen huomioon vamman tai sairauden edellyttämä välttämätön tarve. Auton kohtuuhinta riippuu aina asiakkaan kokonaistilanteesta, esim. mukana kuljetettavien apuvälineiden koosta ja määrästä. Mikäli asiakas ostaa kohtuuhintaa kalliimman auton, jota ei vammansa vuoksi tarvitse, hinnan erotusta ei korvata.

Korvattavia kustannuksia laskettaessa vähennetään kohtuuhintaisen auton hinnasta autoveron palautus, vakuutuskorvaukset (esim. rikkoutuneesta tai kolariautosta), vanhasta autosta saatu myyntihinta tai hyvitys ja mahdolliset alennukset sekä muut mahdolliset avustukset tai tuet. Hyvinvointialueen korvausta määriteltäessä voidaan ottaa huomioon

myös käytössä olleen vanhan auton arvioitu hinta, vaikka autoa ei olisikaan myyty vaihdon yhteydessä.

Pääsääntöisesti avustusta auton hankintaan myönnetään kuitenkin enintään 3 000 euroa.

2.3 Autoilun apuvälineet ja autoon tehtävät muutostyöt

Vamman tai sairauden vaatimien välttämättömien apuvälineiden myöntämisessä sovelletaan samoja kriteereitä kuin edellä luetellun auton hankintatuen kohdalla.

Vakiovaruste on auton hintaan sisältyvä varuste, joka parantaa auton ominaisuuksia ja ajettavuutta. Auton varustetasosta vaaditaan kaikissa tapauksissa tekninen erittely. Myös lisäasennustöistä on esitettävä eritelty tarjous.

Mikäli vammaisen henkilö on hankkinut vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeenmukaisen auton, tai hänellä on auto, johon välttämättömät apuvälineet tai muutostyöt voidaan kohtuullisin kustannuksin tehdä. Vamman vaatimat välttämättömät apuvälineet (esim. pyörätuolinostin, ajohallintalaitteet) ja niihin liittyvät asennustyöt korvataan kokonaan.

Auton vakiovarusteisiin kuuluvia lisävarusteita (esim. lohkolämmitin) tai renkaita sekä auton huoltokustannuksia ei korvata erikseen. Mikäli auton lisävarusteet ovat uuden automallin vakiovarusteina, tai niitä voidaan pitää yleisinä (esim. Automaattivaihteisto, vakionopeudensäädin) ei niitä voida pitää sellaisina vakiomalliseen välineeseen ja laitteeseen tehtyinä vamman vaatimina välttämättöminä muutostöinä, jotka tulisivat erikseen korvattavaksi. Käytetyssä autossa jo valmiina olevan automaattivaihteiston hintaa ei myöskään erikseen huomioida avustusta myönnettäessä.

Apuvälineet, kuten esim. sähkötoimiset kääntöistuimet, voidaan myös myöntää asiakkaan käyttöön, jolloin apuvälineen omistusoikeus säilyy hyvinvointialueella.

2.4 Välineet ja tekniset ratkaisut

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata välineiden ja teknisten ratkaisujen hankinnasta aiheutuvia kohtuullisina pidettäviä kustannuksia, mikäli niitä tarvitaan vammasta tai sairaudesta johtuen liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Korvauksen tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön päivittäisistä toiminnoista itsenäistä suoriutumista. Korvausta myönnettäessä harkitaan, miten apuväline tukee omatoimista suoriutumista kotona. Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä. Hakijan on selvitettävä hakemuksessaan, miten vamma tai sairaus rajoittaa omatoimisuutta ja miten väline tai laite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen.

Korvausta voidaan suorittaa vain kohtuullisiin ja välttämättömiin vammasta tai sairaudesta johtuviin kustannuksiin. Hyvinvointialue voi määritellä kohtuullisena pidettävän osan vammaisen hankkiman välineen hankintahinnasta, jos vammaisen henkilö on hankkinut

kalliimman ja/tai teknisesti vaativamman laitteen kuin vammasta tai sairaudesta johtuva tarve välttämättä edellyttää.

Välineiden ja teknisten ratkaisujen hankinnasta on määrärahojen puitteissa enintään puolet hankintakustannuksista. Hyvinvointialue voi myös antaa välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi.

Olemassa olevaan vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman tai sairauden vaatimat välttämättömät kohtuuhintaiset muutostyöt voidaan korvata kokonaan määrärahojen puitteissa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella määräraha kohdennetaan ensisijaisesti vaikeimmin vammaisten henkilöiden päivittäisissä toiminnoissa tarvitsemien välttämättömien välineiden, koneiden ja laitteiden muutostöihin ja toissijaisesti välineiden, koneiden ja laitteiden hankintaan.

Korvaus ei koske lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Korvausta ei myöskään kohdenneta kotitalouksissa yleisesti käytettävissä olevien kodinkoneiden tai muiden teknisten välineiden (esim. tietokone, tabletti, pyykinpesukone, astianpesukone, matkapuhelin) hankintaan.

Harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia haettaessa on ensisijaisesti tarkasteltava, onko hakija oikeutettu saamaan apuvälineen lääkinnällisen kuntoutuksen kautta. Oikeus tähän todetaan lääkinnällisin perustein, ja tavoitteena on vähentää puuttuvan toimintakyvyn aiheuttamia esteitä arkielämässä.

Harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata määrärahojen puitteissa ja edellä mainittu kohdennus huomioden erityisin perustein silloin, mikäli niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat vammasta tai sairaudesta. Kustannusten korvausta arvioitaessa huomioidaan hakijan terveydentila ja olosuhteet.

3. MUUT PALVELUT JA TUKITOIMET

3.1 Ylimääräiset vaatekustannukset

Vammaispalveluasetuksen 18 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset vaatetuskustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita. Syynä voi olla esim. huomattava fyysinen poikkeavuus tai erilaisten apuvälineiden käyttö. Samoista syistä myös vaatteiden kulumisen voi olla normaalia huomattavasti nopeampaa. Vaateavustuksella pyritään korvaamaan sellaisia ylimääräisiä vaatteiden hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia, joita muulla väestöllä ei ole.

Korvauksen myöntämisen edellytyksenä on, että hankinta välttämätön ja tarpeellinen ja tukitoimi edesauttaa tai edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia selviytyä tavanomaisista elämäntoiminnoista. Hakijan tulee antaa selvitys vammasta tai sairaudesta aiheutuvien vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta. Erityisvaatetuksen kustannukset voidaan korvata jälkikäteen tositteita vastaan, mikäli kustannusta ei voida katsoa vähäiseksi. Erityisjalkineita ei kuitenkaan korvata, koska ne ovat saatavilla lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella ylimääräisiin vaatekustannuksiin myönnettävä korvaus kohdennetaan ensisijaisesti erityisvaatekustannuksiin (esim. mittatilausvaatetus).

Mikäli vammaisen henkilö saa kustannuksia korvattavaksi vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisen lainsäädännön (esim. Kelan vammais- tai hoitotuki, toimeentulotuki, vakuutusyhtiö) kautta, ei kustannuksia korvata.

3.2 Erityisravintokustannukset

Vammaispalveluasetuksen 19 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Muuna tukitoimena korvataan vammaiselle henkilölle erityisravinnon hankkimisesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinnon tai -valmisteen käyttö tulee olla lääketieteellisesti yksityiskohtaisesti selvitetty. Vammaisen henkilön tulee hakemuksessaan selvittää tarvitsemansa erityisravinnon ja erityisvalmisteiden laatu sekä määrät ja niistä aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

Sairauden aiheuttaman haitan lisäksi kustannusten korvaamiseksi arvioidaan, aiheutuvatko erityisravintokustannukset vammasta tai sairaudesta ja onko niiden käyttötarve pitkäaikaista ja säännöllistä. Korvauksen suuruutta määrittäessä otetaan huomioon myös ensisijaisten tukimuotojen kautta saatu taloudellinen apu. Eräitä kliinisiä ravintovalmisteita voidaan korvata sairausvakuutuslain nojalla. Erityisravintokustannuksina ei korvata sellaisia menoja, jotka perustuvat vain lääkärin suosituksiin tai tavanomaisia ruokatavarakaupan artikkeleihin luettavia ravintoaineita ja valmisteita.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella korvauksen myöntämisen edellytyksenä on erityisravinnon tai erityisravintovalmisteiden pitkäaikainen ja säännöllinen käyttö, joka aiheuttaa sellaisia merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia ja joita ei korvata vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisen lainsäädännön (esim. Kelan vammais- tai hoitotuki, toimeentulotuki, vakuutusyhtiö) perusteella. Erityisravintovalmisteiden korvauksen määrää arvioitaessa huomioidaan enintään toimeentulotuen perusosan ravintomenojen (49 %) ylittävä osuus kuitenkin suhteessa todennettuihin todellisiin kustannuksiin.